

Heikki Laurikainen & Markku Haranne

Kansalaisten käsityksiä väestönsuojelusta

Heikki Laurikainen & Markku Haranne

KANSALAISTEN KÄSITYKSIÄ VÄESTÖNSUOJELUSTA

SPEK puheenvuoroja on julkaisusarja, jossa julkaistaan aineistoraportteja, pelastus- ja turvallisuusalan opinnäytetöiden koosteita sekä keskustelunavauksia ajankohtaisista asioista. Julkaisut ovat saatavilla osoitteesta spek.fi/vaikuttaminen/tutkimukset/julkaisut/

Kansikuva

SPEKin arkistot

Kansien suunnittelu ja ulkoasu

Johanna Kuittinen, SPEK

Taitto

Leena Huhmarniemi, SPEK

Kansalaisten käsityksiä väestönsuojelusta

ISBN 978-951-797-678-7 (pdf)

ISSN 2242-1653 (pdf)

Helsinki 2020

Julkaisija

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK

Ratamestarinkatu 11, 00520 Helsinki

Puhelin (09) 476 112, spekinfo@spek.fi

www.spek.fi

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	5
Sammanfattning	6
Abstract	7
1. Johdanto	8
2. Väestönsuojelu Suomessa	9
3. Julkinen keskustelu ja kansalaiskäsitkset väestönsuojelusta .	12
3.1 Norminpurkua ja kustannussäästöjen tavoittelua.....	12
3.2 Kansalaisten mielipiteitä tarpeellisuudesta	13
3.3. Väestönsuojelukoulutusten kysyntä ja tarjonta	14
4. Menetelmä ja aineisto	17
5. Kyselytutkimuksen tulokset	18
5.1. Väestönsuojien tarpeellisuus	18
5.2. Väestönsuojien merkitys turvallisuudelle.....	19
5.3. Osallistuminen ja halukkuus väestönsuojelukoulutukseen	22
5.4. Väestönsuojien rakentaminen ja varojen käyttö	24
6. Yhteenveto ja johtopäätökset	28
Lähteet	32
Liite 1. Kyselylomake	34
Liite 2. Aineiston rakenne	40

Tiivistelmä

Tutkimus osoittaa suomalaisten suhtautuvan väestönsuojiiin ja muutoinkin väestönsuojeluun varsin myönteisesti. Valtaosan mukaan väestönsuojat on pidettävä kunnossa, ne ovat turvallisuuden kannalta tärkeitä (69 % samaa mieltä), tarpeellisia (80 %) ja lisäävät suomalaisten turvallisuutta (68 %). Lähes neljä viidestä (78 %) katsoo, ettei väestönsuojelusta puhuta riittävästä mediassa. Kaksi kolmasosaa (64 %) vastaajista kokee, ettei itsellä ole tarpeeksi tietoa väestönsuojista.

Kolme viidestä (61 %) suomalaisesta ei hyväksy ajatusta väestönsuojarakentamisen lopettamisesta, joka kolmannella ei ole mielipidettä (29 %), ja joka kymmenes (10 %) olisi valmis luopumaan väestönsuojien rakentamisesta. Joka viidennen (20 %) mielestä suojat lisäävät liikaa asumiskustannuksia ja puolet (49 %) on asiasta eri mieltä. Yhdeksän kymmenestä (89 %) pitää tarpeellisena pitää suojat kunnossa. Vastaajista harva (1 %) on osallistunut väestönsuojelukoulutukseen, mutta noin neljä kymmenestä (37 %) haluaisi osallistua.

Tutkimuksen aineisto perustuu Markku Haranteen Turvallisuuskulttuurit yhteiskunnan muutoksessa -projektiin, jonka yhteydessä kerätty kyselyaineisto sisälsi väestönsuojeluun liittyviä kysymyksiä, jotka toimivat tämän raportin aineistona. Kyseessä on 1020 hengen paneeliaineisto, joka edustaa tilastollisesti sukupuolen, iän ja asuinpaikan mukaan 15–79-vuotiaita suomalaisia (lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa). Virhemarginaali on +3 prosenttiyksikköä. Tutkimuksen aineiston keräsi Taloustutkimus Oy vuoden 2019 heinä-elokuun vaihteessa.

Sammanfattning

Studier visar att finländarna ställer sig positivt till skyddsrum och till be- folkningskyddet överlag. De flesta anser att skyddsrummen ska hållas i skick, att de är viktiga för säkerheten (69 % av samma åsikt), att de är nödvändiga (80 %) och att de ökar finländarnas säkerhet (68 %). Nästan fyra av fem (78 %) anser att befolkningskyddet inte i tillräckligt stor utsträckning lyfts fram i medier och två tredjedelar (64 %) att de själva inte har tillräckligt med in- formation om skyddsrum.

Tre av fem (61 %) finländare accepterar inte att man upphör med att byg- ga skyddsrum, en av tre har ingen åsikt i saken (29 %), och en av tio (10 %) skulle godta att man upphör med att bygga skyddsrum. En av fem (20 %) anser att skyddsrummen ökar boendekostnaderna för mycket och hälften (49 %) är av annan åsikt. Nio av tio (89 %) anser att det är nödvändigt att skyddsrummen hålls i skick. Få respondenter (1 %) har deltagit i utbildning i befolkningskydd, men mer än en tredjedel (37 %) skulle vilja delta.

Studien grundar sig på Markku Harannes projekt Turvallisuuskuulttuurit yhteiskunnan muutoksessa (Säkerhetskulturer då samhället förändras). I projektet ingick en enkät om befolkningskydd, som har utnyttjas för den här rapporten. Det är fråga om ett panelmaterial med 1020 personer, som statistiskt sett representerar finländare i åldern 15–79 år efter kön, ålder och boningsort (med undantag för landskapet Åland). Felmarginalen är +-3 procentenheter. Taloustutkimus Oy samlade in forskningsmaterialet under juli–augusti 2019.

Abstract

Research shows that Finns are quite supportive towards having civil defence shelters as well as civil defence in general. Most people think that civil defence shelters must be maintained in good condition because they are important for safety (69% agree), are needed (80%), and increase the security of Finns (68%). Nearly four out of five (78%) think that the media does not sufficiently address civil defence issues and two thirds (64%) of the respondents feel uninformed about civil defence shelters.

Three out of five (61%) Finns would not stop building civil defence shelters, one third (29%) has no opinion, and one tenth (10%) would be willing to stop civil defence shelter construction altogether. Whereas one fifth (20%) thinks that the shelters increase living expenses too much, half (49%) of the respondents disagree with this. Nine out of ten (89%) believe that the shelters must be well maintained. While hardly any (1%) of the respondents had participated in civil defence training, more than a third (37%) of them would like to do so.

The research material comes from Markku Haranne's project Security cultures in the transforming society. The survey it used included questions concerning civil defence, which make up the material for this report. The panel data from 1020 individuals statistically represents Finns – gender, age and regional distributions included – aged between 15 and 79 (excluding residents of the Åland Islands). The margin of error in the study is +/- 3 per cent. The study was carried out by the market research company Taloustutkimus in July/August of 2019.

1. Johdanto

Pyrkimyksellä väestön suojaamiseen sodan kärsimyksiltä on pitkät kansalliset perinteet, ja väestönsuojelun kehittämiseen on osallistunut laaja kirjo erilaisia järjestöjä, julkisia instituutioita ja yksityisiä yrityksiä. Siihen millaiseksi väestönsuojelu muodostuu, vaikuttavat muun muassa kollektiiviset uhkakuvat, sotakokemukset, taloudelliset mahdollisuudet ja kulttuurilliset tekijät, jotka kaikki kanavoituvat turvallisuuspoliittisiksi valinnoiksi¹.

Kansalaisten käsitykset väestönsuojien tarpeellisuudesta on mielenkiintoinen asia varautumisen ja koko väestönsuojelujärjestelmän näkökulmasta. Jos kansalaiset pitävät väestönsuojia tarpeellisena, yhteiskunnallisesti yleisesti hyväksyttynä asiana, todennäköisesti myös poliittisten päättäjien on helpompi puoltaa väestönsuojien ylläpitämiseen tarvittavia resursseja ja edistää väestönsuojelua tukevaa lainsäädäntöä. Toisaalta, jos väestönsuojat koetaan turhiksi ja esimerkiksi vain asuinkustannuksia kohottavaksi tekijäksi, paine rahoituksen ja lainsäädännöllisiin heikennyksiin todennäköisesti kasvaa.

Tutkimustietoa siitä, mitä kansalaiset ymmärtävät väestönsuojelulla, on verrattain vähän olemassa. Väestönsuojelun on arveltu (Susineva 2014) olevan kotitalouksille vaikeasti hahmotettava kokonaisuus, sillä harvalla on kokemusta poikkeusoloista, joissa väestönsuojelua olisi tarvittu.

Väestönsuojeluun kuuluu runsas määrä toimintoja, ja väestönsuojat sekä niiden ylläpito on vain yksi - joskin taloudellisesti merkittävä - osa väestönsuojelun laajaa kokonaisuutta. Kuitenkin juuri väestönsuojat konkreettisena asiana ovat oletettavasti tutuin ja selkein kiinnekohta tarkasteltaessa kansalaisten käsityksiä väestönsuojelusta. Väestön tietämystä ja asennoitumista väestönsuojelua kohtaan mitataankin usein juuri väestönsuojia koskevien kysymysten kautta, kuten tässäkin tutkimuksessa pääosin on tehty.

¹ ks. Rajajärvi 2016, s. 20

2. Väestönsuojelu Suomessa

Geneven yleissopimusten (1949) lisäpöytäkirjassa (I pöytäkirja vuodelta 1977) kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta väestönsuojelu tarkoittaa humanitaaristen tehtävien suorittamista, joiden tarkoituksena on siviiliväestön suojelu vihollisuuksien ja onnettomuuksien vaaroja vastaan ja väestön auttaminen selviytymään vaarojen välittömiltä vaikutuksilta sekä välttämättömien edellytysten luominen eloonjäämiselle.

Yleissopimuksessa määritellään väestönsuojelun tehtävät², tunnuksat ja väestönsuojeluorganisaatioiden asema osana sodankäyntiä. Lisäpöytäkirja ei kuitenkaan määrittele, miten kunkin valtion tulisi organisoida omat väestönsuojelujärjestelmänsä. (Peltonen 2017). Siksi eri maissa toimet väestönsuojaamiseksi aseellisen selkkauksen vaaroilta poikkeavat esimerkiksi väestönsuojien rakentamisen osalta. Suomessa väestönsuojelun kehittäminen on liittynyt kiinteästi kokonaismaanpuolustuksen³ kehitysvaiheisiin ja sotia ennen ja jälkeen luotuihin väestönsuojelujärjestelyihin. Suomessa väestönsuojelu ja väestönsuojien rakentaminen pohjautuvatkin ennen kaikkea talvi- ja jatkosodissa saatuihin kokemuksiin, kokonaisturvallisuuteen ja kokonaismaanpuolustukseen sekä eri aikakausien sodankäyntiin liittyviin uhka-arvioihin (emt. 2017).

Väestönsuojeluun liittyvät toimet kuuluvat laajalle joukolle toimijoita alkaen valtion ylimmästä johdosta aina hallinnonala kohtaisiin tehtäviin. Merkittäviä toimijoita ovat muun muassa pelastustoimi, kunnat, sosiaali- ja terveystoimi sekä järjestöt (ks. Peltonen 2017). Pelastustoimella on lakisääteinen rooli pelastustoiminnan, väestön varoittamisen, evakuointien ja raivaus- ja puhdistustehtävien järjestämisessä sekä väestönsuojelutehtäviin kouluttamisessa.

2 Väestönsuojelun tehtävillä tarkoitetaan: Hälytystoiminta, evakuointi, suojista huolehtiminen, pimenystoimenpiteiden hoito, pelastustoiminta, lääkintähuolto, mukaan lukien ensiapu ja hengellinen huolto, sammutustoiminta, vaarallisten alueiden tiedustelu ja merkitseminen, puhdistustoiminta ja vastaavat suojelutoimenpiteet, tilapäismajoituksen järjestäminen ja tarvikkeiden jakelu, osallistuminen hätätilanteessa järjestyksen palauttamiseen ja ylläpitämiseen tuhoalueilla, välttämättömien julkisten palvelujen kiireinen kuntoon saattaminen, surmansa saaneista huolehtiminen, avustaminen elintärkeiden kohteiden säilyttämiseksi, edellä mainittujen tehtävien edellyttämät lisätoimenpiteet, mukaan lukien suunnittelu ja järjestely, muttei rajoittuen näihin. (Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirja 82/1980 artikla 61).

3 Sotilaallinen ja siviilialojen toiminta, jolla turvataan valtion itsenäisyys sekä kansalaisten elinmahdollisuudet ja turvallisuus ulkoista, muiden valtioiden aiheuttamaa tai muuta uhkaa vastaan (Sanastokeskus 2017).

Väestönsuojat

Väestönsuojalla tarkoitetaan tilaa tai rakennusta, joka on tarkoitettu antamaan ihmisille suojaa asevaikutuksilta, rakennussortumilta, ionisoivalta säteilyltä ja myrkyllisiltä aineilta (Sanastokeskus 2017).

Väestönsuojista 85 prosenttia on kiinteistökohtaisia **talosuojia / yhteisiä väestönsuojia**, jotka sijaitsevat asuin- ja liikekiinteistöjen yhteydessä. **Yhteissuojalla** tarkoitetaan useamman kiinteistön käyttöön tarkoitettua väestönsuojaa, johon alueen kiinteistönomistajat ja eri toimijat ovat hankkineet käyttöoikeuden. Yhteissuoja saa olla enintään 500 metrin päässä rakennuksesta, jota varten suoja rakennetaan. Yhteissuojalla voidaan tarkoittaa myös 60-luvulta lähtien aluerakentamisen yhteydessä toteutettuja alueellisia yhteisiä kalliosuojia, joiden rakentamisesta kaupunki on vastannut. Näissä luolissa suojapaikkojen määrä vaihtelee noin 1200-12 000 suojapaikan välillä. Suojien rakennuskustannukset on pääosin kerätty suojaan liittyneiden kiinteistöjen omistajilta, ja ne ovat jääneet pääosin tai kokonaan kaupungin omistukseen. Lisäksi on olemassa **yleisiä väestönsuojia** alueilla, joilla rakennuskannan takia ei koskaan ollut lainsäädännön vaatimukseen perustuvaa kiinteistökohtaista suojarakennusvelvoitetta. Kunnilla oli velvoite rakentaa suojia matkustavaa väestöä varten satamiin ja linja-autojen keskusasemille. Helsingissä myös keskustan alueen metroasemat on rakennettu kaupungin päätöksellä yleisiksi väestönsuojiksi. Mainitut suojat on tarkoitettu yleiseen käyttöön ja niihin voi suojautua kuka tahansa. Yleiset suojat ovat useimmiten kalliosuojia, kun talosuojat ovat pääosin teräsbetonista tehtyjä. Kaikki väestönsuojat on merkitty väestönsuojelun merkillä (sininen kolmio oranssilla pohjalla).

Väestönsuojat tulee saada käyttökuntoon 72 tunnin kuluessa. Väestönsuojat sijaitsevat pääosin alueilla, jotka aiemman lainsäädännön mukaan oli luokiteltu potentiaalisiksi vihollistoiminnan kohdealueiksi, ”suojelukohteiksi” ja rakennuksen materiaali sekä koko velvoittivat suojan rakentamiseen, eikä niitä siksi ole rakennettu juurikaan pientalovaltaisille alueille. Nykymääräyksien⁴ mukaan väestönsuoja tulee rakentaa asuinrakennuksiin ja liiketiloihin, jos kerrosala on vähintään 1200 neliometriä. Teollisuus- ja tuotantorakennuksissa raja on 1500 neliometriä. Suomessa rakennetaan vuosittain alle tuhat väestönsuojaa ja rakentamisesta aiheutuu noin 70 miljoonan eu-

4 Väestönsuojista on säädetty useammassa laissa ja asetuksessa. Väestönsuojien käyttönotosta ja rakentamisesta on säädetty pelastuslaissa (379/2011). Teknisistä vaatimuksista on annettu tarkempia säännöksiä sisäministeriön asetuksessa (28.12.2018/1353). Väestönsuojien laitteista on säädetty pelastustoimen laitteita koskevassa laissa (10/2007).

ron kustannukset. Suomessa on väestönsuojapaikkoja lähes neljälle miljoonalle hengelle (Rajajärvi 2016, s. 20).

3. Julkinen keskustelu ja kansalaiskäsitteet väestönsuojelusta

3.1. Norminpurkua ja kustannussäästöjen tavoittelua

Väestönsuojien rakentamisen ja ylläpidon osalta on käyty pitkään julkista keskustelua, jossa on pohdittu väestönsuojien tarpeellisuutta uhkakuvien muuttuessa ja suojien rakentamisesta aiheutuvia kustannuksia (ks. Rajajärvi 2016, 76–84). Etenkin kustannusnäkökulma näyttäisi olleen (ks. Kiuru 2012, Helsingin Sanomat 2018) vahvemmin esillä, mikä liittyy yleisempään keskusteluun rakentamiskustannuksista osana kaupungistumista. Rakentamiskustannusten alentaminen väestönsuojakustannuksia vähentämällä on ollut useamman hallitusohjelman tahtotila. Vuoden 2011 pelastuslain uudistuksen myötä väestönsuojien rakentamisen velvoitteita muutettiin siten, että muutosten arvioitiin tuovan rakentamiseen nimenomaan kustannussäästöjä (SM 2011). Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa (VNK 2011) oli maininta: ”Selvitetään mahdollisuudet luopua yleisestä väestönsuojien rakentamisvelvoitteesta”. Myös pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmassa Ratkaisujen Suomi (VNK 2015) väestönsuojien rakentamisen tarpeellisuutta haluttiin tarkastella juuri kustannusten, byrokratian ja normitalkoiden näkökulmasta eikä niinkään tarpeellisuuden tai uhka-arvioiden mukaan. Rakentamista koskeva lainsäädäntö keveni hallitusohjelman mukaisesti joiltain⁵ osin, mutta varsinaisesta rakentamisvelvoitteesta ei ole luovuttu. Sama selvittely asuinkustannuksien ja väestönsuojelun välillä näyttää jatkuvan myös pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa (VN 2019): ”Selvitetään rakentamisen hintaan vaikuttavia tekijöitä, esimerkiksi autopaikka- ja väestönsuojanormeja edullisemmän rakentamisen edistämiseksi.”

Kysymys väestönsuojien kustannuksista, ei niinkään tarpeellisuudesta, näyttäisi olleen keskeinen muutosvoima, joka on ohjannut väestönsuojien ra-

5 1.1.2019 voimaan tulleen Valtioneuvoston asetuksen (1378/2018) mukaan väestönsuojan saa rakentaa enintään 500 metrin päähän aikaisemman 250 metrin sijaan. Päätöksellä haluttiin helpottaa yhteis-suojien rakentamista, joka rakentamisratkaisuna voi tuoda säästöjä.

kentamista koskevan lainsäädännön uudistamista. Asumis- ja rakennuskustannusten nousun hillitseminen on ollut poliittisesti tärkeä teema, väestön pakkautuessa kasvukeskuksiin. Kustannussäästöjä haettaessa niin parkki- paikkojen rakentamiseen, esteettömyyteen kuin väestönsuojiiin liittyvät säädökset ovat joutuneet lähempään tarkasteluun.

3.2. Kansalaisten mielipiteitä tarpeellisuudesta

Kansalaisten näkemyksiä väestönsuojelun tarpeellisuudesta on mitattu Suomessa muutamilla kyselytutkimuksilla (ks. Rajajärvi 2016, 38). Vuonna 1986 toteutettiin Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) haastattelututkimus, jonka tuloksia käsiteltiin Väestönsuojelulehdessä 2/86. Väestönsuojelu esiintyy kysymyksessä, jossa pyydettiin arvioimaan 11 turvallisuuden osatekijän tarpeellisuutta ”kansamme turvallisuudelle”. Vastausvaihtoehtoja olivat ”erittäin tarpeellinen”, ”melko tarpeellinen”, melko tarpeeton” ja ”täysin tarpeeton”. Yhdeksän vastaajaa kymmenestä (89 %) piti väestönsuojelua vähintään melko tärkeänä kansamme turvallisuudelle. Erittäin tärkeänä pitäviä oli yli puolet (55 %) vastaajista. Täysin tarpeettomana väestönsuojelua piti vain kolme prosenttia ja melko tarpeettomana kuusi prosenttia. Väestönsuojelua pidettiin tarpeellisempänä kuin esimerkiksi yleistä asevelvollisuutta, Suomen kehitysapua tai osallistumista YK:n rauhanturvatoimintaan. Sen sijaan maamme puolueettomuus, taloudellinen omavaraisuus, puolustusvoimat ja rajavartiolaitos nähtiin väestönsuojelua tarpeellisempina. (Haranne 1986.)

Pisimmän yhtäjaksoisen aikasarjan väestönsuojien tarpeellisuuden tarkasteluun tarjoaa Pelastusasenteet -kysely, jonka toteuttamisesta vastaa Pelastusopisto. Vuodesta 1992 alkaen on kysytty, kuinka tarpeellisena turvallisuuden kannalta vastaaja pitää väestönsuojia. Vuonna 2017 alle puolet (43 %) vastaajista piti suojia tarpeellisena, kun 90-luvulla heitä oli yli 60 prosenttia vastaajista (Kokki 2018). Samassa kyselyssä havaittiin kiinnostuksen väestönsuojia kohtaan kasvaneen. Yli kolmasosa (36 %) väestöstä halusi lisätietoa väestönsuojista. Kiinnostuneiden määrä oli kasvanut 2010-luvulla, mutta se oli kuitenkin alhaisempi kuin 1990-luvun alussa, jolloin vastaava osuus oli 40 prosenttia. Kyselyssä ilmeni myös, että joka toinen suomalainen (53 %) tietää missä on lähin väestönsuoja. Osuudessa ei ole tapahtunut muu-

toksia, osuus on vaihdellut 50 prosentin molemmin puolin vuodesta 1992 alkaen. (Emt. 2018.)

Vuonna 2018 tehdyn kyselyn (Laurikainen 2019) mukaan alle kymmenesosa (8 %) vastaajista (N = 1000) ilmoitti olevansa valmis luopumaan väestönsuojien rakentamisesta. Yhteensä 72 prosenttia katsoi, ettei rakentamisesta tulisi luopua ja viidesosa (20 %) vastaajista ei osannut ottaa kantaa. Kun vuoden 2018 vastauksia vertaillaan vuoden 2015 kyselyyn ja huomioidaan virhemarginaali, asenteissa ei ole tapahtunut tilastollisesti merkitsevää muutosta. Samassa kyselyssä vastaajia pyydettiin kommentoimaan, miksi väestönsuojista tulisi luopua. Kaikkien 95 vastaajan kesken yleisimmiksi syiksi nousevat käsitykset, etteivät ne toimi tarpeeksi tehokkaasti, väestönsuojia ei tulla tarvitsemaan ja taloudelliset syyt (aiheuttavat kustannuksia). Tulosten perusteella väestönsuojien hyväksyttävyyden kansan silmissä näyttäisi liittyvän niiden hyödyllisyyteen ja toimivuuteen eikä vain ylläpidon ja rakentamisen kustannuksiin. Toisin sanoen väestön riskikäsitteet liittyen sodan uhkaan ja toisaalta suojien kunnossapito ovat keskeisiä elementtejä pohdittaessa väestönsuojien yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä.

3.3. Väestönsuojelukoulutusten kysyntä ja tarjonta

Väestönsuojelukoulutuksilla tarkoitetaan nykyisin koulutuksia, jotka auttavat väestöä selviämään aseellisesta hyökkäyksestä. Väestönsuojelukoulutuksia ovat muun muassa väestönsuojanhoitajan koulutukset, pelastuslaitosten ja Pelastusopiston järjestämät väestönsuojelukoulutukset sekä siviilipalvelushenkilöstön väestönsuojakoulutus. Näistä koulutuksista vain väestönsuojanhoitajan koulutukset ovat selkeästi ”tavalliselle kansalle” suunnattuja. Suomessa väestönsuojelukoulutukset eivät tällä hetkellä muodosta kokonaisuutta, jossa huomioitaisiin laaja-alaista varautumista erilaisiin uhkiin. Suomessa on väestön omatoimista varautumista edistäviä koulutusmalleja, kuten alkusammutus, pelastussuunnittelu-, asuinkiinteistön turvallisuuskurssit, ensiapukoulutus ja 72 tuntia -konsepti, mutta ne eivät toimi suoranaisesti väestönsuojelukäsitteen alla. Väestönsuojelu ja muut varautumiskoulutukset ovat ainakin käsitetasolla eriytyneet omiksi koulutusmalleiksi.

Koulutus ja tiedonjakaminen ovat keskiössä, kun arvioidaan väestönsuoje-

lun tehokkuutta ja hyväksyttävyyttä (Visuri 2013; Öhquist 1953). Väestönsuojelun ei tulisi eriytyä liikaa muusta varautumisesta ja väestönsuojelussa pitäisi huomioida kaikki yhteiskunnan häiriö- ja poikkeustilanteet. Visuri (2013) pitää selvänä puutteena nykyisiä säädöksiä, jotka koulutus- ja tiedottamistoiminnan osalta rajoittuvat lähinnä lain mukaisiin velvoitteisiin. Vapaaehtoisuus on jäänyt vähälle huomiolle, vaikka juuri vapaaehtoisuustoimintaan nojautuminen voisi olla keskeinen keino edistää väestönsuojaimista, kuten monissa EU-maassa on tehty. (Emt. 2013.)

Keskeinen väestönsuojelukoulutus, jota väestölle nykyään tarjotaan, on väestönsuojan hoitoon ja ylläpitoon keskittyvät kurssit. Väestönsuojien käyttö poikkeusoloissa edellyttää, että suojista on pidetty hyvää huolta ja on koulutettu riittävästi henkilöitä, jotka osaavat käyttää väestönsuojia. Taloyhtiöiden rooli korostuu, koska suurin osa väestönsuojakapasiteetista sijaitsee asuinrakennuksissa. Normaalioloissa taloyhtiöiden väestönsuojista huolehtiminen on jätetty usein huoltoyhtiöille, joilla on kuitenkin hyvin rajalliset henkilöresurssit toimia poikkeusoloissa tahona, joka vastaisi väestönsuojien käyttöönotosta. Tärkeää onkin kouluttaa väestönsuojien käyttäjiä niistä henkilöistä, jotka asuvat tai työskentelevät lähellä väestönsuojia. Tämän vuoksi taloyhtiöihin on vuosikymmenien kuluessa koulutettu väestönsuojanhoitajia. Koulutuksia ovat järjestäneet etenkin SPEK-ryhmään kuuluvat alueelliset Pelastusliitot. (Laurikainen 2017.)

Väestönsuojienhoitajien koulutusmäärien on arveltu laskeneet vuoden 2011 pelastuslainuudistuksen myötä, jolloin laista poistui velvollisuus nimetä taloyhtiön turvallisuushenkilöstöä. Muita syitä saattavat olla kurssien vähäinen markkinointi, asian vähäinen kiinnostavuus tai lähiopetukseen liittyvät haasteet kuten vaikeus saada ihmisiä vapaa-ajalla kursseille. (emt.) Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön toteuttamassa tutkimuksessa (Laurikainen 2015) tarkasteltiin ihmisten halukkuutta erilaisiin turvallisuustehtäviin. Tuhannen vastaajan kyselytutkimuksen mukaan 55 prosenttia vastaajista oli valmis osallistumaan väestönsuojelutehtäviin ja 52 prosenttia taloyhtiön turvallisuustehtäviin. Osallistumishalukkuus oli kasvanut vuoden 2010 kyselyyn verrattuna 15 prosenttiyksikköä (2010: 40 %). Näyttääkin siltä, ettei halukkuus turvallisuustehtäviin kanavoitu osallistumisena väestönsuojelukoulutukseen (Tuominen 2017).

Vuonna 2016 tehdyssä pelastussuunnittelua käsitelleessä kyselyssä 61 prosenttia taloyhtiöistä, joissa oli väestönsuoja, ilmoitti nimenneensä väestönsuojanhoitajan. Kolmasosa (32 %) taloyhtiöstä ei ollut nimennyt väestön-

suojanhoitajaa ja seitsemän prosenttia vastaajista ei osannut sanoa, oliko näin toimittu. (Laurikainen 2017). Samassa kyselyssä havaittiin, että taloyhtiöistä, joilla oli oma väestönsuoja, peräti 78 prosenttia vastaajista uskoi saavansa suojan kuntoon 72 tunnin kuluessa. (emt.)

SPEK toteutti vuonna 2019 kyselyn (N = 271) väestönsuojista osana Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston järjestämää valmiusharjoitusta (Väestönsuojien erillisselvitys 2019). Siinä havaittiin, ettei taloyhtiöissä⁶ tunneta kovin hyvin väestönsuojeluasioita. Moni vastaajista ei osannut sanoa, kuinka usein väestönsuojia tai laitteita on huollettu tai esimerkiksi mihin ilmanvaihtoputki tulisi asentaa tai onko se ylipäätänsä tallessa. Epävarmuutta koettiin niin väestönsuojelutarvikkeiden, suojeluhenkilöstön kuin viestintälaitteiden toimivuuden osalta. Moni kokikin, ettei ollut saanut riittävästi tietoa väestönsuojien ylläpitoon liittyen ja arveli taloyhtiöiden tarvitsevan enemmän tukea väestönsuojiiin liittyen. (Väestönsuojien erillisselvitys 2019.)

6 Kyselyyn vastasi pääasiassa taloyhtiön hallituksen puheenjohtajia ja hallituksen jäseniä.

4. Menetelmä ja aineisto

Tämän tutkimusraportin taustana on Markku Haranteen tutkimusprojekti ”Turvallisuuskulttuurit yhteiskunnan muutoksessa”, jossa tarkasteltiin suomalaisten turvallisuusasenteita. Projektin yhteydessä tehtiin kansalaisille suunnattu kysely, joka sisälsi useita kysymyksiä väestönsuojeluun liittyen. Aineisto oli väestönsuojelun näkökulmasta ainutlaatuinen Suomessa ja siksi väestönsuojelukysymykset haluttiin erikseen poimia tarkemmin analysoitavaksi tähän tutkimusraporttiin.

Kysymyksiä⁷ oli taustakysymyksien lisäksi 14 kysymyspatteria, joissa oli yhteensä 93 osiota, joista tähän raporttiin on poimittu väestönsuojelua koskevat kysymykset (seitsemän pääkysymystä).

Vastaajia oli tutkimusaineistossa 1020 henkeä, jotka edustivat tilastollisesti sukupuolen, iän ja asuinpaikan mukaan 15–79-vuotiaita suomalaisia lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa. Virhemarginaali on +-3 prosenttiyksikköä 95 prosentin luotettavuustasolla. Aineiston kysymyksiä ja toteuttamista valmisteltiin tammikuusta 2019 alkaen. Varsinainen aineistonkeruu tapahtui 26.7.-6.8.2019 välisenä aikana, jolloin otokseen osallistuneet antoivat vastauksensa internetin paneelikyselyssä.

Palosuojelurahasto on rahoittanut pääosan kyselyaineiston hankintakustannuksista. Väestönsuojien rakentamisyhdistys ry rahoitti samassa tutkimuksessa väestönsuojia ja väestönsuojelua koskevia osia. Aineiston keruusta vastasi Taloustutkimus Oy.

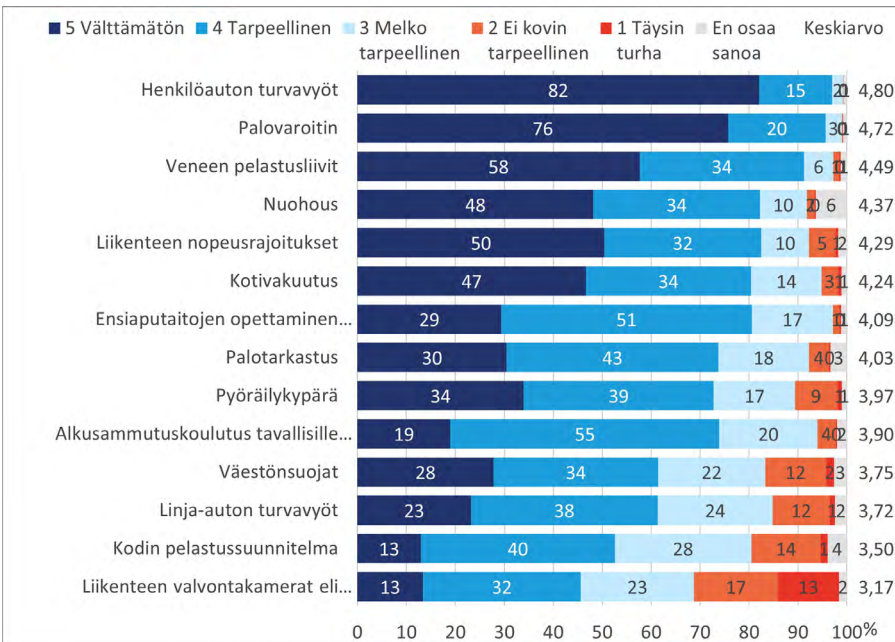
⁷ Kyselylomake löytyy tutkimuksen lopusta (Liite 1).

5. Kyselytutkimuksen tulokset

Aluksi tarkastellaan väestönsuojien tarpeellisuutta suhteessa muihin turvallisuutta edistäviin tekijöihin. Seuraavaksi väittämien avulla tutkitaan kansalaisten mielipiteitä ja tietämystä väestönsuojista. Tämän jälkeen tarkastellaan aikaisempaa kouluttautumista ja osallistumishalukkuutta väestönsuojelutehtäviin. Lopuksi selvitetään kansalaisten mielipiteitä väestönsuojien rakentamisesta, normeista ja varojen käytöstä väestönsuojiiin.

5.1. Väestönsuojien tarpeellisuus

Väestönsuojien tarpeellisuutta tarkasteltiin suhteessa muihin turvallisuutta edistäviin tekijöihin yhteiskunnassa. Etukäteen oli valittu 14 asiakohtaa, joiden jokaisen osalta vastaajilta kysyttiin: ”Kuinka tarpeellisia tai tarpeettomia seuraavat asiat mielestäsi ovat turvallisuudelle?”

Kuvio 1: Miten tarpeellisenä tai tarpeettomana vastaajat pitävät turvallisuuteen liittyviä välineitä ja asioita.

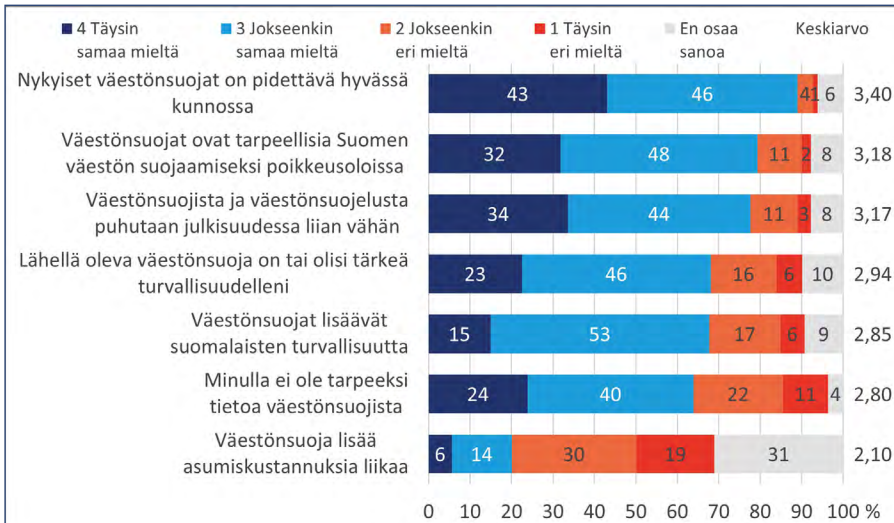
Arvioinnin kohteina olevat turvallisuuteen liittyvät asiat eivät ole kovin yhteismitallisia, mutta yhteisenä ominaisuutena voidaan pitää asian merkitystä yksilön turvallisuudelle. Asioiden keskinäinen järjestys ei ole yhteiskunnallisten valintojen kannalta merkittävä, koska asiat eivät useinkaan ole resurssien käytölle vaihtoehtoisia, mutta niiden keskinäinen vertailu antaa suhteutetun kuvan turvallisuuteen liittyvistä mielikuvista.

Kaikki kysytyt asiat olivat suurimmalle osalle vastaajille vähintään melko tarpeellisia. Turvallisuuden näkökulmasta väestönsuojia ei pidetty kuitenkaan yhtä tärkeinä kuin arkisia onnettomuuksien ehkäisyyn tähtääviä välineitä, kuten palovaroittimia, turvavöitä ja pelastusliivejä. Yhteensä 62 prosenttia vastaajista piti väestönsuojia tarpeellisina tai välttämättöminä. Noin joka kymmenes ei pitänyt suojia kovin tarpeellisina ja kaksi prosentti piti niitä täysin turhana. Naiset ja nuoremmat ikäryhmät pitivät väestönsuojia useammin tarpeellisena kuin miehet tai vanhemmat ikäluokat. Tulotason perusteella myönteisimpiä olivat pienituloiset. Lisäksi alhainen koulutusaste (peruskoulu/kansakoulu) näyttää olevan yhteydessä myönteisempään suhtautumiseen. Alueittain erot ovat pieniä; Uudenmaan asukkaat olivat hieman muita myönteisempiä väestönsuojien tarpeellisuudelle (keskiarvo Uudellamaalla 3,8 ja muualla Etelä-Suomessa 3,7 ja koko Suomessa 3,75). Asenteet ovat yhteydessä käsityksiin väestönsuojien tarpeellisuudesta. Vastaajat, jotka kokivat elämän olevan liian turvallisuuskeskeistä, eivät pitäneet väestönsuojia yhtä tarpeellisena kuin väitteen kanssa eri mieltä olevat. Myös ne, joiden mielestä ihmisiä holhottiin liikaa turvallisuus asioissa, eivät pitäneet väestönsuojia yhtä tärkeinä.

5.2. Väestönsuojien merkitys turvallisuudelle

Tutkimuksessa esitettiin seitsemän väittämää liittyen väestönsuojiiin. Kysymyksillä haluttiin selvittää, miten vastaajat suhtautuvat väestönsuojien kunnossapitoon, tarpeellisuuteen ja väestönsuojiiin liittyvään viestintään. Tulokset osoittavat vastaajien suhtautuvan väestönsuojiiin myönteisesti. Valtaosan mukaan väestönsuojat on pidettävä kunnossa, ne ovat turvallisuuden kannalta tärkeitä ja tarpeellisia. Lähes neljä viidestä katsoi, ettei väestönsuojelusta puhuta riittävästä mediassa ja reilusti yli puolet vastaajista koki, ettei itsellä ole tarpeeksi tietoa väestönsuojista. Taustamuuttujakoh-

tainen tarkastelu osoittaa etenkin naisten, nuorten ja pääkaupunkiseudulla asuvien suhtautuvan väestönsuojii myönteisimmin.

Kuvio 2: Vastaajien mielipiteitä seitsemään väestönsuojia koskevaan väittämään

Kaikkiaan voidaan todeta pääosan vastaajista pitävän väestönsuojia tarpeellisina. Suojat ovat tai olisivat tärkeitä vastaajien oman turvallisuuden kannalta (samaa mieltä: 69 %, eri mieltä: 22 %) mutta myös väestön turvallisuuden näkökulmasta (samaa mieltä: 68 %, eri mieltä: 23 %). Vahvimmin myönteinen näkemys väestönsuojien tarpeellisuudesta liittyy niiden tarkoitukseen väestönsuojaamiseen poikkeusoloissa (80 % jokseenkin tai täysin samaa mieltä) ja 13 prosenttia eri mieltä. Lähes kaikki (89 %) olivat väittämän ”Nykyiset väestönsuojat on pidettävä hyvässä kunnossa” kanssa samaa mieltä (43 % täysin ja 46 % jokseenkin). Eri mieltä oli kuusi prosenttia. Väittämän ”Väestönsuojat lisäävät suomalaisten turvallisuutta” kanssa samaa mieltä oli 68 prosenttia (15 % täysin ja 53 % jokseenkin) vastaajista ja eri mieltä 23 prosenttia (6 % täysin ja 17 % jokseenkin eri mieltä). Joka kymmenes (9 %) ei osannut sanoa vastausta. Naiset olivat väittämän kanssa harvemmin eri mieltä (20 %) kuin miehet (26 %), mutta 14 prosenttia naisista ei osannut sanoa näkemystään, kun miehistä vastaava osuus oli viisi prosenttiyksikköä.

Yhteensä 69 prosenttia vastaajista oli väittämän ”Lähellä oleva väestönsuoja on tai olisi tärkeä turvallisuudelleni” kanssa samaa mieltä (23 % täysin ja 46 % jokseenkin). Eri mieltä oli 22 prosenttia (6 % täysin ja 16 % jokseenkin) ja kymmenen prosenttia ei osannut sanoa. Tutkimuksessa ei kysytty sitä, tietävätkö vastaajat, onko heillä käytössään tarvittaessa väestönsuoja. Tällainen lisätieto olisi ollut hyödyllinen tämän kysymyksen kohdalla.

Ikäryhmittäin tarkasteltuna ilmenee, että kyselyn nuorin ikäryhmä, alle 35-vuotiaat pitivät kaikkein useimmin väestönsuojia tarpeellisina ja tärkeinä ja ajattelivat niiden lisäävän turvallisuutta. Vastaavasti ammattiaseman perusteella opiskelijat arvostivat näitä muita ryhmiä enemmän. Yrittäjät ja johtavassa asemassa olevat henkilöt suhtautuivat kaikkein kriittisimmin. Koulutuksen tai tulojen mukaan erot eivät ole suuria, mutta muita useammin väittämien kanssa samaa mieltä ovat vähiten koulutetut ja pienituloisimmat. Alueen ja asuinpaikkakunnan mukaan väittämien hyväksyttävyyden on tavallisesti korkeinta pääkaupunkiseudulla.

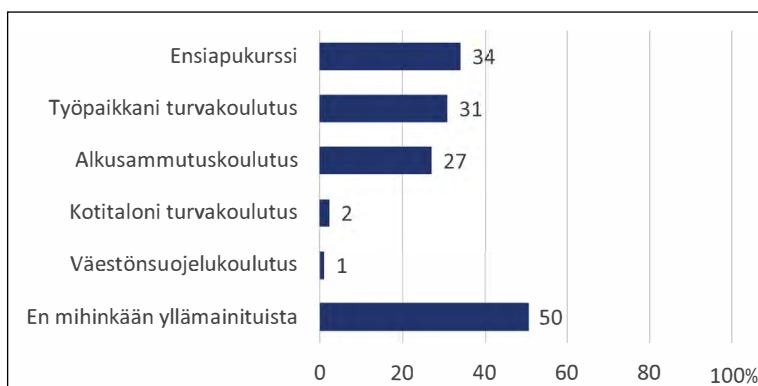
Tieto ja julkinen keskustelu väestönsuojista

Tulosten perusteella suuri enemmistö koki väestönsuojista ja väestönsuojelusta puhuttavan liian vähän (lähes neljä viidesosaa vastaajista) ja itsellään olevan liian vähän tietoa väestönsuojista (lähes kaksi kolmasosaa vastaajista). ”Minulla ei ole tarpeeksi tietoa väestönsuojista” -väittämän kanssa oli kaikista vastaajista täysin samaa mieltä joka neljäs (24 %) ja jokseenkin samaa mieltä 40 prosenttia. Väittämän kanssa jokseenkin eri mieltä 22 prosenttia ja täysin eri mieltä 11 prosenttia, neljä prosenttia ei osannut ottaa kantaa. Sukupuolten väliset erot olivat huomattavat: naisista väittämän kanssa oli samaa mieltä 75 prosenttia (31 % täysin samaa mieltä) kun miehistä vain noin puolet (52 %) (16 % täysin samaa mieltä). ”Väestönsuojista ja väestönsuojelusta puhutaan julkisuudessa liian vähän” -väittämän kanssa samaa mieltä oli suurin osa (78 %) vastaajista, 11 prosenttia eri mieltä (8 täysin eri mieltä).

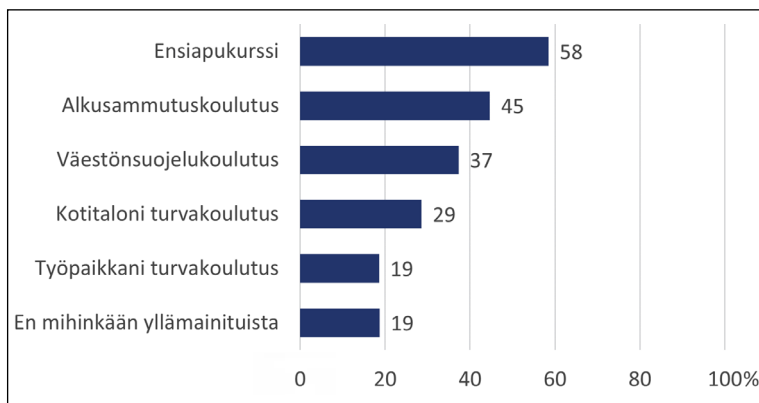
Alle 35-vuotiaat ovat useammin samaa mieltä siitä, että heillä ei ole tarpeeksi tietoa ja asiasta puhutaan julkisuudessa liian vähän. Koulutuksen perusteella eniten samaa mieltä olivat perus- tai kansakoulun käyneet (täysin samaa mieltä 41 %) ja keskimääräistä harvemmin samaa mieltä yliopisto- tai korkeakoulututkinnon suorittaneet. Alueen ja asuinpaikkakunnan mukaan erot mielipiteissä olivat vähäisiä.

5.3. Osallistuminen ja halukkuus väestönsuojelukoulutukseen

Vastaajille esitettiin kysymykset toteutuneesta osallistumisesta turvallisuus- koulutukseen ja halukkuudesta osallistua sellaiseen. Hyvin harva (1 %) oli osallistunut väestönsuojelukoulutukseen, mutta yli kolmasosa (37 %) ilmoitti, että haluaisi osallistua.

Kuvio 3: Oletko viimeisten viiden vuoden aikana osallistunut joihinkin seuraavista?

Kuvio 4: Onko näissä sellaisia, joihin kuitenkin haluaisit osallistua tai haluaisit osallistua vaikka uudelleen?

Kaikkiaan viiden vuoden aikana vain puolet kaikista vastaajista, niin naisista kuin miehistäkin, oli ollut mukana missään näistä koulutuksista. Koulutukseen osallistuneista keskimäärin lähes jokainen oli osallistunut kahteen koulutukseen. Naisten ja miesten erot kokonaisosallistumisessa olivat vähäiset.

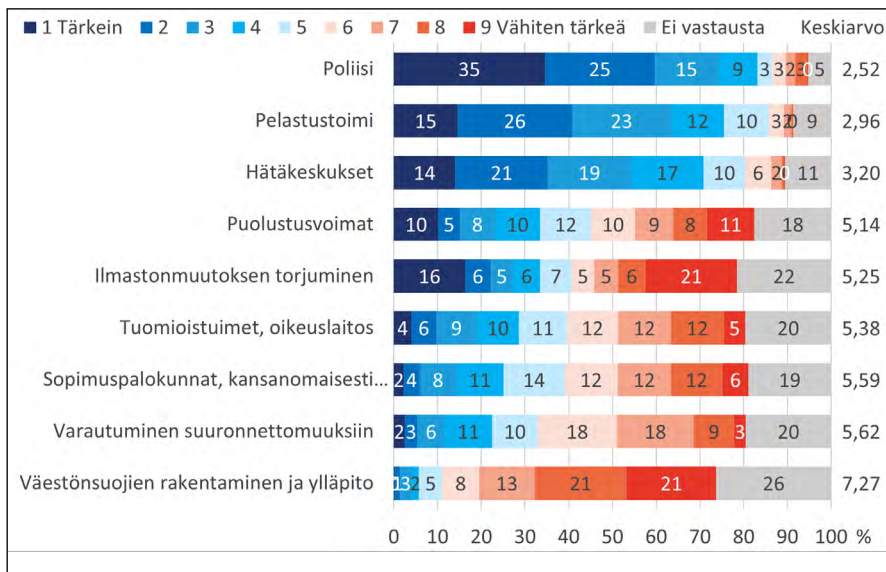
Vain joka viides (19 %) ei haluaisi osallistua mihinkään tällaiseen koulutukseen, ja neljä viidestä olisi halukas osallistumaan ainakin johonkin koulutukseen. Usea vastaaja olisi kiinnostunut monenlaisesta turvakoulutuksesta, sillä näiden viiden koulutuksen yhteenlaskettu osallistumishalukkuus oli 170 % - siis keskimäärin ne vastaajat, jotka olivat kiinnostuneet jostain turvallisuuskoulutuksesta, olisivat kiinnostuneet useammasta kuin kahdesta koulutuksesta. Naisten kiinnostus lähes kaikesta koulutuksesta oli suurempi kuin miesten; naisten kumulatiivinen osallistumishalukkuus oli 183 % ja miesten 156 %. Naisten osallistumishalukkuus oli miehiin verrattuna erityisen suuri kotitalon turvakoulutuksissa (36 % ja 21 %). Työpaikan turvakoulutuksissa eroa ei juurikaan ollut.

Viiden vuoden aikana noin kolmasosa (34 %) oli osallistunut ensiapukoulutukseen ja lähes yhtä moni (31 %) työpaikan turvakoulutukseen. Runsas neljäsosa (27 %) oli ollut alkusammutuskoulutuksessa. Kotitalon turvakoulutuksessa tai väestönsuojelukoulutuksessa on ollut prosentti tai kaksi vastaajista. Naisten ja miesten erot olivat vähäiset muussa kuin alkusammutuskoulutuksessa, jossa miehistä oli ollut lähes kolmasosa (30 %) ja naisista neljäsosa (24 %).

Halukkuus osallistua johonkin koulutukseen oli viiden vuoden osallistumista pienempi ainoastaan työpaikan turvakoulutuksessa (osallistuminen 31 %, halukkuus nyt 19 %), mikä voi liittyä elämänvaiheeseen, työelämässä olemiseen. Muissa kohteissa halukkuus oli selvästi toteutunutta osallistumista suurempi: alkusammutuksessa osallistuminen oli 27 prosenttia ja halukkuus 45 prosenttia, ensiapukurssissa osallistuminen oli yli kolmasosalla (34 %) ja halukkuus yli puolella (58 %). Kaikkein suurimmat erot olivat kotitalon turvakoulutuksessa, jossa osallistuminen oli kaksi prosentti yksikköä ja halukkuus 29 prosenttia. Vielä voimakkaammin erot näkyivät väestönsuojelukoulutuksessa, jossa osallistuminen oli yhden prosentin luokkaa ja halukkuus osallistua löytyi 37 prosentilta. Kaikissa koulutuksissa työpaikan turvakoulutusta lukuun ottamatta kuilu ilmaistun osallistumishalukkuuden ja saadun koulutuksen välillä oli erityisen suuri naisilla, kaikkein suurin väestönsuojelukoulutuksessa: yksi prosentti oli käynyt koulutuksessa mutta 40 prosenttia haluaisi osallistua.

5.4. Väestönsuojien rakentaminen ja varojen käyttö

Tutkimuksessa haluttiin tarkastella, miten kansalaiset arvottavat eri turvallisuuden liittyviä tehtäviä ja instituutioita suhteessa toisiinsa. Tarkastelu tehtiin tarjoamalla vastaajille mahdollisuus laittaa turvallisuus toiminnat tärkeysjärjestykseen varojen myöntämisen näkökulmasta.

Kuvio 5: Jos sinulla olisi nyt tilaisuus päättää varojen käytöstä turvallisuuden lisäämiseen, mitkä seuraavista olisivat erityisen tärkeitä parantamiskohteita?

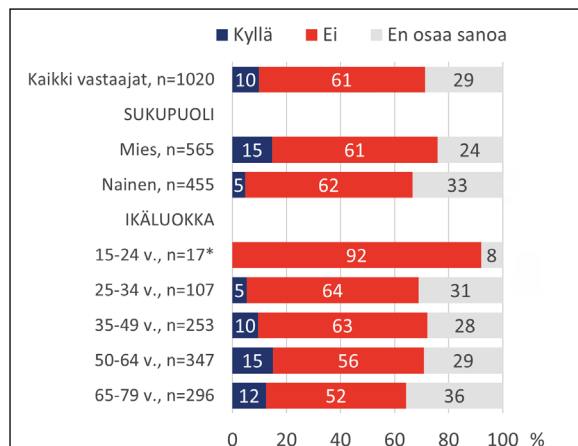
Poliisi, pelastustoimi ja hätäkeskukset muodostivat kolmen suosituimman parantamiskohteen joukon, jonka sisällä oli vähän mielipiteiden hajontaa (eniten poliisin ja vähiten pelastustoimen suhteen). Naiset asettivat hätäkeskusten kehittämisen selvästi korkeammalle kuin miehet. Eniten mielipidehajontaa oli ilmastonmuutoksen torjumisesta. Tähän liittyy se, että naiset sijoittivat ilmastonmuutoksen huomattavasti korkeammalle kohdelistassa kuin miehet. Naisten ja miesten näkemyserot puolustusvoimista oli lähes käänteiset ilmastonmuutokseen verrattuina. Kaikkien mielipiteiden hajaanto oli korkea myös puolustusvoimien kohdalla, muttei yhtä suuri kuin

ilmastonmuutoksessa. Muista kohteista miehet sijoittivat naisia korkeammalle rahoituskohteina tuomioistuimet ja sopimuspalokunnat.

Väestönsuojien rakentaminen ja ylläpito ei sijoittunut korkealle tässä vertailussa ehkä siksi, että poliisin ja pelastustoimen kaltaiset toiminnot ovat osa arjen turvallisuutta toisin kuin väestönsuojat, joiden merkitys tulee esille vasta sodan uhatessa.

Väestönsuojien rakentaminen

Vastaajilta kysyttiin pitäisikö väestönsuojien rakentamisesta luopua. Vain pieni osa vastaajista halusi rakentamisesta luovuttavan ja tulos on samansuuntainen aikaisempien tutkimustulosten kanssa.

Kuvio 6: Pitäisikö väestönsuojien rakentamisesta luopua?

Joka kymmenes vastaaja katsoi, että väestönsuojien rakentamisesta voitaisiin luopua, ja kolme viidestä oli eri mieltä; joka kolmas ei osannut ottaa kantaa. Täten kantaa ottavista 14 prosenttia olisi valmis lopettamaan rakentamisen ja 86 prosenttia ei olisi. Naisista ja miehistä suunnilleen yhtä suuri osa vastusti ajatusta, mutta miehissä oli enemmän sen hyväksyviä ja naisissa paljon kantaa ottamattomia. Vanhimmalla vastaajajoukolla oli enemmän ei osaa sanoa -vastauksia kuin muilla. Alle 35-vuotiaista vain neljä prosenttia oli samaa mieltä ajatuksen kanssa ja sitä vastusti 68 prosenttia.

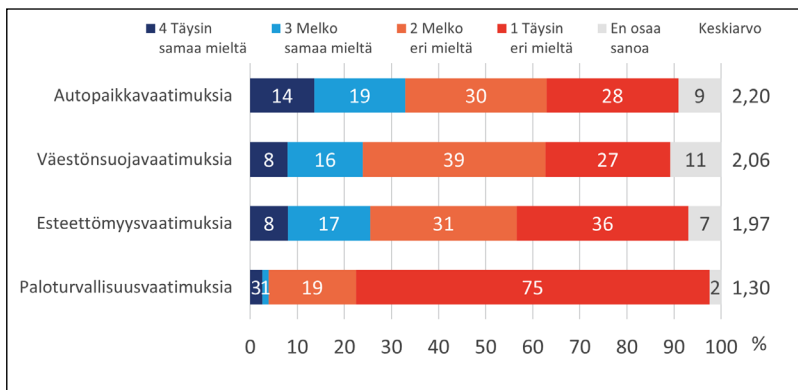
Tulos on varsin samansuuntainen kuin SPEKin kyselyssä (Laurikainen 2019), jossa kaikista vastaajista kahdeksan prosenttia hyväksyi ajatuksen suojarah-

kentämisen lopettamisesta ja 72 prosenttia vastusti sitä. SPEKin tutkimuksessa kantaansa esittämättömien osuus (20 %) on ollut selvästi pienempi, mikä voi johtua tutkimusten toteuttamistavoista (emt 2019). Tässä tutkimuksessa 86 prosenttia kantansa ilmaiseista ei kannattanut suojarakentamisen lopettamista.

Päätelminä suojarakentamisen jatkuvuudesta voidaan esittää seuraavaa: Kolme viidestä suomalaisesta ei hyväksy ajatusta väestönsuojarakentamisen lopettamisesta, joka kolmannella ei ole mielipidettä, ja joka kymmenes hyväksyisi ajatuksen rakentamisen lopettamisesta. Joka viidennen mielestä suojat lisäävät liikaa asumiskustannuksia. Yhdeksän kymmenestä pitää tarpeellisena nykyisten suojien kunnosta huolehtimista. Väestönsuojien rakentamisen liittyvät käsitykset saattavat osittain selittyä sodan pelolla. Vastaaajat (n= 99) jotka ilmoittivat, etteivät lainkaan pelkää sotaa itsensä tai omaistensa kohdalla, olivat useammin (19 %) valmiita luopumaan väestönsuojien rakentamisesta kuin sotaa usein tai joskus pelkäävät vastaaajat (7 % /n=35).

Asumismenojen vähentäminen vaatimuksista tinkimällä

Väestönsuojien rakentamisen vastustamista on perusteltu osittain suojarakentamisen aiheuttamilla kustannuksilla. Tutkimuksessa tarkasteltiin, miten vastaaajat näkevät väestönsuojavaatimukset suhteessa muihin asumiskustannuksia nostaviin tekijöihin. Tutkimuksessa kysyttiin, olisiko oikein asuntorakentamiskustannuksien säästämiseksi vähentää joitakin vaatimuksia; vastaaajille tarjottiin neljä mahdollista säästökohdetta: autopaikka-, esteettömyys-, paloturvallisuus- ja väestönsuojavaatimukset.

Kuvio 7: Mitä asuinkustannuksiin liittyviä vaatimuksia olisi oikein vähentää?

Säästöajatuksen hyväksyi (oli täysin tai melko samaa mieltä) noin kolmasosa autopaikkojen osalta, neljäsosa väestönsuojien ja esteettömyyden kohdalla, mutta vain neljä prosenttia paloturvallisuudessa. Säästämistä vastusti (täysin tai melko eri mieltä) 60 prosenttia autopaikkojen kohdalla, kaksi kolmesta (66 %) väestönsuojien ja esteettömyyden kohdalla ja lähes kaikki (94 %) paloturvallisuudessa. Toisin sanoen kaksi kolmasosaa suomalaisista ei hyväksy väestönsuojien rakentamisvaatimuksista tinkimistä, neljäsosa hyväksyisi ja kymmenesosalla ei ole mielipidettä asiasta. Etenkään nuoret eivät halunneet luopua rakentamisvaatimuksista. Naisiin verrattuna miehisä oli sen sijaan enemmän niitä, jotka olisivat valmiita tinkimään rakentamisvaatimuksista.

Kyselyssä esitettiin väittämiä liittyen väestönsuojiiin. Yksi väittämä koski väestönsuojien suhdetta asumiskustannuksiin: "Väestönsuoja lisää asumiskustannuksia liikaa." Vastaajista joka viides (20 %) katsoi väestönsuojien lisäävän asumiskustannuksia liikaa. Puolet väestöstä (49 %) oli sitä mieltä, etteivät suojat lisää liiaksi asumiskustannuksia. Lähes kolmasosa (31 %) ei osannut ottaa kantaa asiaan.

Väittämän kanssa useammin eri mieltä olivat pääkaupunkiseudulla (56 %) asuvat ja nuoret (alle 35-vuotiaat), joista kuitenkin 40 prosenttia ei osannut ottaa kantaa. Koulutuksen mukaan eri mieltä väittämän kanssa olivat etenkin kansa- tai peruskoulun käyneet (68 %).

6. Yhteenveto ja johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan väestönsuojelulla ja väestönsuojilla konkreettisena asiana on vahva kansan tuki, vaikka tärkeysvertailussa ne jäävätkin arjen turvallisuuden sekä poliisin ja pelastustoimen kaltaisten instituutioiden varjoon. Väestönsuojia pidetään tarpeellisina ja turvallisuutta edistävänä asioina eikä niiden rakentamisesta haluta luopua. Väestösuojat halutaan pitää kunnossa eikä väestönsuojavaatimusten vähentäminen saa merkittävää kannatusta. Kiinnostusta väestönsuojelua kohtaan ilmenee mutta kouluttautuminen on vähäistä väestönsuojelutehtäviin.

Väestönsuojien tarpeellisuus ja merkitys turvallisuudelle

Väestönsuojelun ja väestönsuojien yhteiskunnalliseen hyväksyttävyyteen vaikuttaa se, pidetäänkö väestönsuojia tarpeellisina, turvallisuutta parantavina asioina. Tämän tutkimuksen mukaan tulos on selkeä, sillä suurin osa kansalaisista piti väestönsuojia tarpeellisina ja turvallisuutta lisäävänä asiana niin yhteiskunnan kuin itsensä kannalta. Reilusti yli puolet (62 %) vastaajista piti väestönsuojia tarpeellisina ja 14 prosenttia turhina. Väestönsuojia ei pidetty yhtä tärkeinä kuin arkisia onnettomuuksien ehkäisyyn tähtäviä välineitä, kuten palovaroittimia, turvavöitä ja pelastusliivejä. Suojat nähtiin kuitenkin tarpeellisempina kuin esimerkiksi liikenteen valvontakamerat (ns. peltipoliisit). Myös toisessa kysymyksessä neljä viidestä (80 %) piti väestönsuojia tarpeellisina väestönsuojaamiseksi poikkeusoloissa. Tässä tutkimuksessa saadut tulokset asettuvat vuoden 1986 MTS-kyselyn ja 2017 Pelastusasenteet-kyselyn tulosten väliin. MTS:n kyselyssä (ks. Haranne 1986) yhdeksän kymmenestä suomalaisesta piti väestönsuojelua tärkeänä kansan turvallisuuden kannalta, kun taas vuonna 2017 tehdyn pelastusasenteet-kyselyn väestönsuojia tarpeellisena piti 43 prosenttia (ks. Kokki 2018). Tulee kuitenkin painottaa kyselyjen otannoissa ja kysymysten asetteluissa olleen eroja, joten vertailu on lähinnä suuntaa antavaa.

Suurin osa (68 %) arvioi väestönsuojien lisäävän suomalaisten turvallisuutta. Myös yksilötasolla yhtä moni (69 %) pitää lähellä olevaa väestönsuojaa tärkeänä oman turvallisuutensa kannalta. Suojat halutaan myös pitää kunnossa, sillä yhdeksän kymmenestä (89 %) oli väitteen ”väestönsuojat tulee pitää hyvässä kunnossa” kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä ja vain viisi prosenttia eri mieltä.

Kiinnostus ja kouluttautumishalukkuus väestönsuojelua kohtaan

Tämän tutkimuksen perusteella kansalaiset ovat kiinnostuneita väestönsuojelusta. Neljä viidestä (78 %) vastaajasta arvioi, ettei väestönsuojista käydä riittävästi julkista keskustelua. Lähes kaksi kolmasosaa vastaajista (64 %) katsoi, ettei itsellään ole riittävästi tietoa väestönsuojelusta. Vaikka nämä kaksi kysymystä eivät suoraan mitanneet kiinnostusta väestönsuojelua kohtaan, voidaan olettaa henkilön, joka kokee, ettei itsellä ole riittävästi tietoa tai pitää julkista keskustelua liian vähäisenä, olevan jossain määrin kiinnostunut väestönsuojelusta. Varsinaista lisätietoa haluavien osuus näyttäisi kuitenkin olevan pienempi kuin ”yleistä kiinnostusta” osoittavien. Tähän viittäisi vuoden 2017 pelastusasetteet kyselyn tulos, jossa vain 36 prosenttia ilmoitti suoraan haluavansa lisätietoa väestönsuojista. Väestönsuojat ja muu väestönsuojelu vaikuttavat olevan tärkeitä ihmisten turvallisuusajattelussa, ja niistä vallitsee myönteinen mielipideilmasto, mutta normaalioloissa tarve seurata alaa ja ottaa kantaa ei tule usein esiin.

Tässä tutkimuksessa vain yksi prosentti kertoi osallistuneensa väestönsuojelukoulutukseen. Kiinnostusta näyttäisi kuitenkin olevan, sillä 37 prosenttia olisi valmis osallistumaan väestönsuojelua koskevaan koulutukseen. Tulos on saman suuntainen vuonna 2015 tehdyn kyselyn mukaan, jossa yli puolet vastaajista ilmoitti olevansa valmis väestönsuojelutehtäviin (Laurikainen 2015). Tulosten perusteella yleistä kiinnostusta näyttäisi olevan myös väestönsuojista käytävää julkista keskustelua kohtaan. Onkin syytä pohtia (ks. Tuominen 2017), olisiko nykyisissä koulutuksissa ja koulutustarjonnassa kehitettävää. Myönteistä on kuitenkin se, että huomattavasti suurempi osa oli osallistunut alkusammutus- ja ensiapukoulutuksiin, jotka voidaan lukea myös väestönsuojelutaitoihin. Tarkasteltaessa väestönsuojeluosaamista on selvää, että väestö on saanut muualta (esimerkiksi ensi- ja alkusammutuskurssit) kuin varsinaisista väestönsuojelukoulutuksista tietoja ja taitoja, jotka ovat tärkeitä väestönsuojelun kannalta. Väestönsuojeluun liittyvän osaamisen arvioinnissa olisi jatkossa hyvä laajemmin kysyä turvallisuustiedoista ja -taidoista, kuten kuinka hyvin ihmiset tuntevat yleisen vaaramerkin, sisälle suojautumisen periaatteet, väestönsuojan käytön ja kotitalouksien varautumisen perusteet (esimerkiksi kotivara ja 72 tuntia -suositus), ja näistä rakentaa mittari väestönsuojeluosaamisen tarkasteluun väestötasolla.

Väestönsuojien rakentaminen ja varojen käyttö

Kansalaiset eivät halua luopua väestönsuojien rakentamisesta. Vaikka joka viides (20 %) vastaaja arvioi väestönsuojien lisäävän asumiskustannuksia liikaa, vain joka kymmenes katsoo, että väestönsuojien rakentamisesta voi-

taisiin luopua. Kolme viidestä oli väitteen kanssa eri mieltä ja joka kolmas ei osannut ottaa kantaa. Jos tarkastellaan vain kantaa ottaneiden vastausosuuksia (en osaa sanoa vastaajat poistettu) 14 prosenttia olisi valmis lopettamaan rakentamisen ja 86 prosenttia ei olisi. Tulos on samansuuntainen vuoden 2015 ja 2018 tehtyjen kyselyjen (ks. Laurikainen 2015; Laurikainen 2019) kanssa, jonka mukaan noin joka kymmenes (2015: 11 %, 2018: 8 %) oli valmis luopumaan väestönsuojien rakentamisesta.

Kun väestönsuojiiin käytettävien varojen käyttöä suhteutetaan muihin turvallisuutta parantaviin tekijöihin, havaitaan väestönsuojien rakentamisen ja ylläpidon jäävän tärkeysvertailussa listan häntäpäähän. Poliisin ja pelastustoimen kaltaiset instituutiot nähdään huomattavasti tärkeämpinä ”prioriteettilistalla” ja varojen käyttökohteina kuin väestönsuojat.

Kysyttäessä mitä asuinkustannuksiin liittyviä vaatimuksia olisi oikein vähentää, havaitaan että suurin osa vastaajista ei halunnut vähentää mitään kysytyjä vaatimuksia (väestönsuoja-, autopaikka-, esteettömyys- ja paloturvallisuusvaatimukset). Vain joka neljäs (24 %) oli valmis luopumaan väestönsuoja vaatimuksista, vaikka ne kohottavat asumiskustannuksia.

Johtopäätökset

Tulosten perusteella kansalaiset suhtautuvat pääosin myötämielisesti väestönsuojeluun eikä väestönsuojien rakentamisesta haluta luopua kustannuksista huolimatta. Tulosten valossa näyttää siltä, että nykyisen järjestelmän säilyttäminen on poliittisesti helpompaa kuin normien purkamisen aloittaminen, ainakin jos asiaa tarkastelee kansalaisten käsityksiin peilaten. Väestönsuojelua tarkasteltiin ennen kaikkea väestönsuojiiin liittyvien kysymysten kautta, koska konkreettisena asiana ne tarjoavat kiinnostuksen kohtaan tutkittaessa kansalaisten käsityksiä väestönsuojelusta. Väestönsuojat eivät ole kuitenkaan kovin arkinen asia, ovathan ne suunniteltu aseellista selkkausta vastaan, ja ehkä siksi moni vastaaja koki, ettei hänellä ole riittävästi tietoa väestönsuojista. Myöskään varsinaiseen väestönsuojelukoulutukseen on osallistunut hyvin harva. Voidaan perustellusti kysyä, kuinka hyvin kansalaiset tuntevat väestönsuojelun periaatteet? Väestönsuojien tarpeellisuuden arviointi on varmasti hankalaa asiaan vähän perehtyneelle. Vaarana onkin, että väestönsuojeluun liittyvä tietämys ja erikoisosaaminen heikkenee, jos väestönsuojelu jää vain varautumiseksi aseellisiin selkkauksiin. Sen sijaan väestönsuojelu voitaisiin vahvemmin sisällyttää muihin varautumiskoulutuksiin. Mahdollisuuksia tähän on, koska mielikuvat väestönsuojelusta ja -suojusta näyttävät olevan hyvin positiiviset kansan keskuudessa. Tämä

myönteisyys tarjoaa oivan mahdollisuuden pelastustoimelle kehittää väestönsuojeluosaamista osallistamalla kansalaisia nykyistä enemmän varautumiskoulutuksiin. Tällöin on kuitenkin tarkkaan pohdittava, mitä tehtäviä moderniin väestönsuojeluun kuuluisi väestönsuojan ylläpidon lisäksi. Liittymäpintoja omatoimisen varautumisen koulutuksiin ja konsepteihin (muun muassa 72 tuntia) tulisi entisestään vahvistaa.

Lähteet

- Geneven yleissopimusten LISÄPÖYTÄKIRJA kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta (I pöytäkirja). 82/1980. Finlex. http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1980/19800082/19800082_2
- Haranne, Markku (1986). MTS:n mielipidetutkimus osoittaa: Väestönsuojelu on tärkeä turvallisuustekijä. Väestönsuojelulehti 2/86, 10-11.
- Helsingin Sanomat (2018). Hallitus kevensi väestönsuojien rakentamista koskevaa sääntelyä – yhteisen suojan voi rakentaa entistä useammalle talolle. Marjukka Liiten. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005604760.html>
- Kiuru, Krista (2012). Asuntonministeri Kiuru: Väestönsuojien rakentamisveloitteesta luovuttava. Tiedote 9.11.2012. [https://www.ym.fi/fi-FI/Ajankoh-taista/Tiedotteet/Tiedotteet_2012/Asuntonministeri_Kiuru_Vaestonsuojien_rak\(1164\)](https://www.ym.fi/fi-FI/Ajankoh-taista/Tiedotteet/Tiedotteet_2012/Asuntonministeri_Kiuru_Vaestonsuojien_rak(1164))
- Kokki, Esa. (2018). Suomalaisten pelastusasenteet 2017. Pelastusopisto, D-sarja: Muut julkaisut [1/2018].
- Laurikainen, Heikki (2015). Arjen ja asumisen turvallisuus. Puhelinhaastattelututkimus kansalaisten omatoimisesta varautumisesta. SPEK tutkii 12. Tampere 2015.
- Laurikainen, Heikki (2017). Selvitys asuinrakennusten pelastussuunnittelusta. SPEK tutkii 16.
- Laurikainen, Heikki (2019). Varautuminen ja kansalaisten kriisinkestävyys. Puhelinhaastattelututkimus omatoimisesta varautumisesta. SPEK tutkii 19.
- Peltonen, Karim (2017). Väestön suojaaminen ja väestönsuojelu. Teoksessa Väestönsuojaamisen käsikirja. Tietosanoma Oy.
- Rajajärvi, Pekka (2016). Väestönsuojien rakentamisen historia ja käsikirja 1927-2016. Julkaisija Pekka Rajajärvi.
- Sanastokeskus (2017). Kokonaisturvallisuuden sanasto, Helsinki 2017
- SM (2011). Valtioneuvoston asetus väestönsuojista. Muistio. liite 1. https://www.pelastustoimi.fi/download/39999_vnn-asetus-vaestonsuojista-muistio-252011.pdf?7cdc3600of5bd488
- Susineva, Juhani (2014). Turvaa vai turvattomuutta? Rivi- ja kerrostaloasukkaiden kokemuksia asumisen turvallisuudesta Kuopiossa 2000-luvun alkupuolella. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta, Joensuu. https://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1626-6/urn_isbn_978-952-61-1626-6.pdf
- Tuominen, Milla (2017). Väestönsuojien poikkeusolojen käyttöön varautuminen. Tampereen yliopisto Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. <https://trepo>.

- tuni.fi/bitstream/handle/10024/101185/gradu07363.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Visuri, Pekka (2013). Suomen väestönsuojelun kehittäminen. SPEK puheenvuoroja 1.
- VN (2019). Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi -sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31.
- VNK (2011). Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelma 22.6.2011. <https://valtioneuvosto.fi/documents/10184/147449/Kataisen+hallituksen+ohjelma/81fic2of-e353-47a8-8b8f-52ead83e5fia/Kataisen+hallituksen+ohjelma.pdf>
- VNK (2015). Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. https://vnk.fi/documents/10616/1095776/Ratkaisujen+Suomi_FI.pdf/5f59e1a3-bfe8-47cb-a42f-6e18ee6a53a7/Ratkaisujen+Suomi_FI.pdf?version=1.0
- Väestönsuojien erillisselvitys (2020). SPEKin tuottama julkaisematon kysely.
- Öhquist, Harald (1953). Väestönsuojelu meillä muualla. Tarkoitus ja toteuttamiskeinot. Mitä meillä ja erittäinkin Helsingissä olisi tehtävä valmiuden parantamiseksi. Helsingin kaupungin VSS-toimisto. Helsinki 1953.

Liite 1. Kyselylomake

KYSYMYSLOMAKE TURVALLISUUSKULTTUURIT YHTEISKUNNAN MUUTOKSESSA

JOHDANTO: Tervetuloa vastaamaan kyselytutkimukseen, jonka aiheena on turvallisuus. Vastaaminen kestää noin 10 minuuttia.

1. Mitä ajatuksia sinussa herää, kun ajattelet arjen turvallisuutta? Kerro lyhyesti omin sanoin, mistä asioista arjen turvallisuus sinun mielestäsi koostuu. Voit hyödyntää omia kokemuksiasi ja/tai kertoa omasta tai läheistesesi turvallisuudesta. (AVOIN KYSYMYS)
2. Miten tarpeellisia tai tarpeettomia seuraavat asiat mielestäsi ovat turvallisuudelle?

Asteikko:

- Välttämätön
- Melko tarpeellinen
- Ei kovin tarpeellinen
- Täysin turha
- En osaa sanoa

[VAIHTOEHDOT ROTATOIDAAN ELI LUETELLAAN SATUNNAISESSA, VAIHTUVASSA JÄRJESTYKSESSÄ]

- Palovaroitin
- Pyöräilykypärä
- Henkilöauton turvavyöt
- Liikenteen nopeusrajoitukset
- Veneen pelastusliivit
- Alkusammutuskoulutus tavallisille kansalaisille
- Ensiaputaitojen opettaminen tavallisille kansalaisille
- Linja-auton turvavyöt
- Väestönsuojat
- Kotivakuutus
- Kodin pelastussuunnitelma
- Palotarkastus

Nuohous

Liikenteen valvontakamerat eli ”peltipoliisit”

3. Jos sinulla olisi nyt tilaisuus päättää varojen käytöstä turvallisuuden lisäämiseen, mitkä seuraavista olisivat erityisen tärkeitä parantamiskohteita? Valitse seuraavista järjestyksessä kolme (3) tärkeintä.

[VAIHTOEHDOT ROTATOIDAAN ELI LUETELLAAN SATUNNAISESSA, VAIHTUVASSA JÄRJESTYKSESSÄ]

Poliisi

Pelastustoimi

Sopimuspalokunnat, kansanomaisesti vapaapalokunnat (VPK)

Väestönsuojien rakentaminen ja ylläpito

Puolustusvoimat

Tuomioistuimet, oikeuslaitos

Hätäkeskukset

Varautuminen suuronnettomuuksiin

Ilmastonmuutoksen torjuminen

4. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

Asteikko:

Täysin samaa mieltä

Jokseenkin samaa mieltä

Jokseenkin eri mieltä

Täysin eri mieltä

En osaa sanoa

Väestönsuojat lisäävät suomalaisten turvallisuutta

Minulla ei ole tarpeeksi tietoa väestönsuojista

Väestönsuojat ovat tarpeellisia Suomen väestön suojaamiseksi poikkeusoloissa

Väestönsuojista ja väestönsuojelusta puhutaan julkisuudessa liian vähän

Lähellä oleva väestönsuoja on tai olisi tärkeä turvallisuudelleni

Väestönsuoja lisää asumiskustannuksia liikaa

5. Pitäisikö väestönsuojien rakentamisesta luopua?

Kyllä
Ei
En osaa sanoa

5 b. Jos luopuisi rakentamisesta: Olisiko kuitenkin nykyiset väestönsuojat pidettävä kunnossa?

Kyllä
Ei
En osaa sanoa

6. Tähän voit halutessasi perustella omin sanoin, miksi väestönsuojat ovat tarpeellisia tai miksi ne ovat turhia. (AVOIN KYSYMYS)

7. Tänä kesänä juhannuksen aikana vallitsi lähes koko maassa metsäpalovaroitus, ja pelastuslain perusteella kokkojen poltto oli kiellettyä. Kumpi seuraavista vastaa paremmin käsitystäsi juhannuksen 2019 kokonpolttokiellosta?

Se oli turhaa ihmisten ilon pilaamista, hätävarjelun liioittelua
Se oli välttämätön toimenpide, jolla estettiin maastopalojen syttyminen
En osaa sanoa

8. Missä määrin luostat tai et luota seuraaviin suomalaisen yhteiskunnan toimijoihin?

Luotan erittäin paljon
Luotan jossain määrin
En luota lainkaan
En osaa sanoa

[VAIHTOEHDOT ROTATOIDAAN ELI LUETELLAAN SATUNNAISESSA, VAIHTUVASSA JÄRJESTYKSESSÄ]

Oikeuslaitos
Poliisi
Palokunnat ja muu pelastustoimi
Puolustusvoimat
Hätäkeskukset

Lääkärit
Uskonnon sanoma
Media (lehdistö, televisio ja radio)
Suomen eduskunta
Tasavallan presidentti
Euroopan unioni
Tavallinen suomalainen

9. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

Asteikko:

Täysin samaa mieltä
Jokseenkin samaa mieltä
Jokseenkin eri mieltä
Täysin eri mieltä
En osaa sanoa

Sattuma ja onni ovat ratkaisevia elämässä
Jos onnettomuus on tullakseen, sitä on vaikea estää
Uskon vahvasti kohtaloon
Uskon ihmistä suurempaan voimaan
Kaikki tuntuu olevan sattumaa
Lotto on hyvä mahdollisuus rikastua
Horoskoopit kertovat usein totuuden
Tieteellinen maailmankuva on hyvän elämän perusta
Tiedemiehet ja muut asiantuntijat eivät usein tiedä enempää kuin tavalliset ihmiset
Tupakanpolton vaarallisuutta liioitellaan
Rokotteiden turvallisuutta on syytä epäillä
Ihmisiä holhotaan liikaa turvallisuusasioissa säädöksillä ja viranomaismääräyksillä
On vaikea elää ottamatta välillä suuriakin riskejä
Elämä on nykyisin liian turvallisuuskeskeistä
Elämä Suomessa on kymmenen vuoden kuluttua turvallisempaa kuin nyt
Ilmastonmuutoksesta puhutaan liikaa
Ei ole täysin varmaa, että ihminen on käynyt Kuussa

10. Pelkäätkö seuraavia asioita omalla tai läheistesi kohdalla?

Usein
Joskus
En lainkaan

Liikenneonnettomuus
Lentäminen
Rikollisuus
Tulipalo
Sota
Terrorismi
Ilmastonmuutos

11. Onko elämäsi joskus vakavasti vaikuttanut jokin seuraavista? Valitse kaikki vaihtoehdot, jotka pätevät kohdallasi:

Liikenneonnettomuus
Tulipalo
Muu onnettomuus
Rikos
Ei mikään yllä olevista

12. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

Asteikko:

Täysin samaa mieltä
Jokseenkin samaa mieltä
Jokseenkin eri mieltä
Täysin eri mieltä
En osaa sanoa

Palovaroitin on hankala, koska se voi alkaa pitää ääntä turhaan
Luotan täysin palovaroittimien toimintaan
Palovaroitin on aika turha vempale
Jos vuokraamassani lomamökissä ei olisi palovaroitinta, todennäköisesti vaatisin korjausta asiaan
En yleensä välitä miettiä tulipalon tai muun onnettomuuden mahdollisuutta

13. Oletko viimeisten viiden vuoden aikana osallistunut joihinkin seuraavista? (Jatko: Onko näissä sellaisia, joihin kuitenkin haluaisit

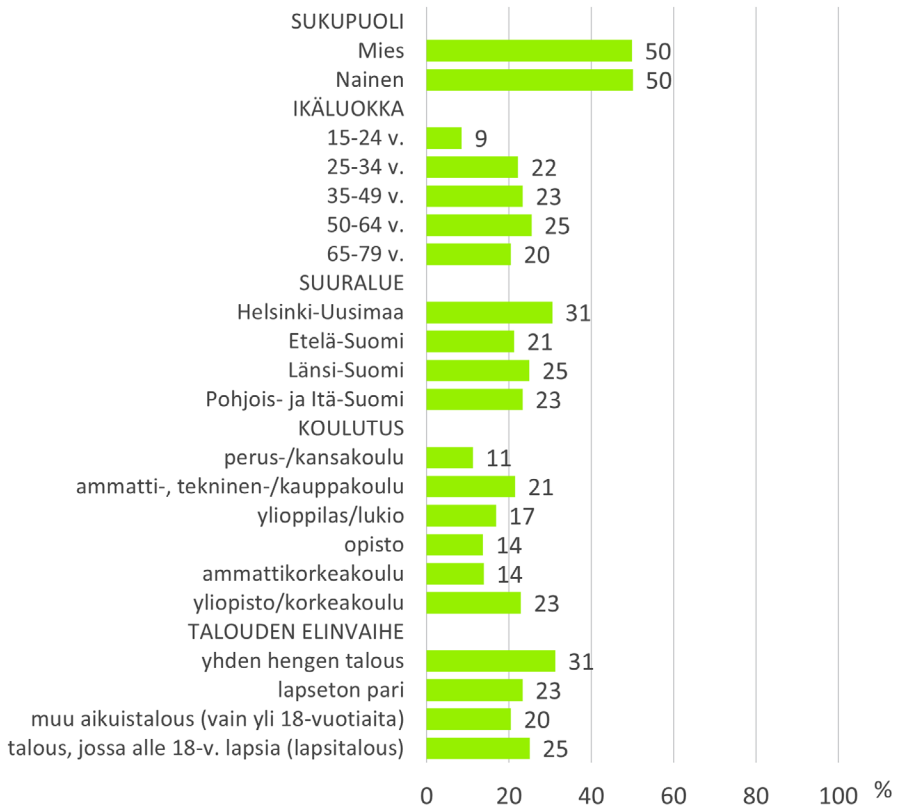
osallistua tai haluaisit osallistua vaikka uudelleen?)

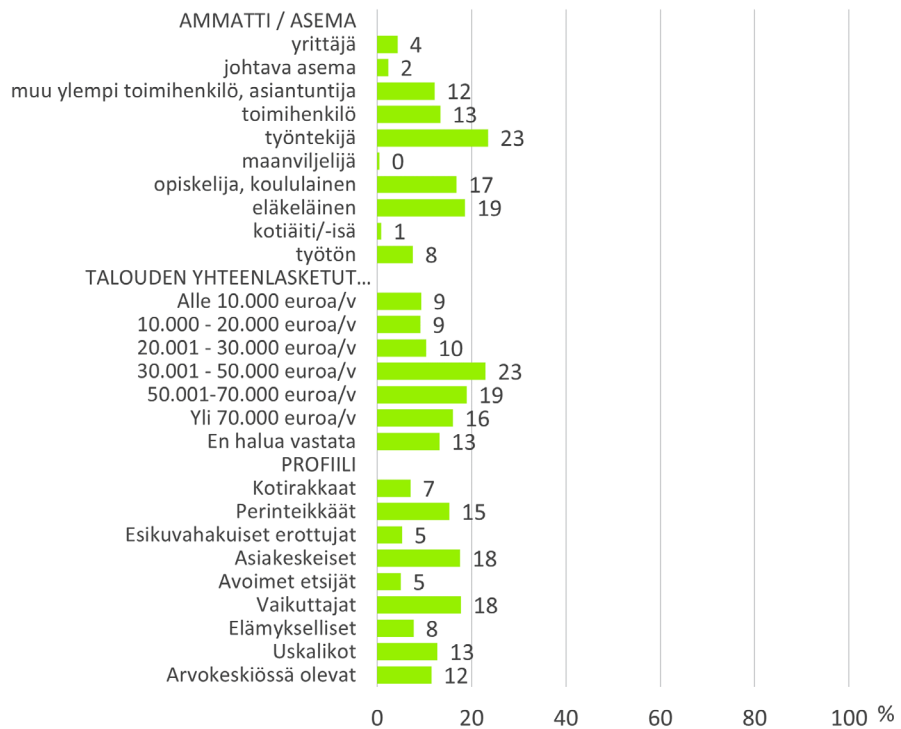
Alkusammutuskoulutus
Ensiapukurssi
Työpaikkani turvakoulutus
Kotitaloni turvakoulutus
Väestönsuojelukoulutus
En mihinkään yllämainituista

14. Asuinrakentamisen kustannuksia on ehdotettu kevennettäväksi eri tavoin. On esitetty muun muassa seuraavia toimia. Arvioikaa kukin kohta erikseen. Olisiko oikein pienentää asuintalojen rakentamiskustannuksia lainsäädännön keinoin. ”Oletteko kunkin ehdotetun säästämiskeinon suhteen täysin samaa mieltä, melko samaa mieltä, melko eri mieltä, täysin eri mieltä? Olisi oikein vähentää

Autopaikkavaatimuksia
Paloturvallisuusvaatimuksia
Väestönsuojavaatimuksia
Esteettömyysvaatimuksia

Liite 2. Aineiston rakenne

9

Väestönsuojelu ei ole vain viranomaistoimintaa vaan väestönsuojelun merkittävä toimijajoukko ovat tavalliset kansalaiset, joiden väestönsuojista suurin osa sijaitsee asuinrakennuksissa. Kansalaiskäsitteillä on yhteys myös turvallisuuspolitiikkaan ja siksi on tärkeää tutkia kansalaisten näkemyksiä väestönsuojeluun liittyen.

Mitä kansalaiset ajattelevat väestönsuojelusta ja väestönsuojista? Tulisiko väestönsuojien rakentaminen lopettaa? Ovatko suojat turvallisuuden kannalta tärkeitä, entä moniko olisi valmis osallistumaan väestönsuojelukoulutuksiin? Näitä ja monia muita väestönsuojiiin ja suojeluun liittyviä kysymyksiä tarkastellaan kansalaisten näkökulmasta tässä raportissa, jonka aineistona toimii kesällä 2019 kerätty 1000 hengen haastatteluaineisto.